

YAYINLAR ARASINDA

TÜRK ANAYASA HUKUKUNDA BİR OLAY

Prof. Dr. Bülent Nuri ESEN

«Üniversite - kısaca yüksek öğretim - bundan on yıl öncesindeki bilgi tekelciliğini ve üstünlüğünü kaybetmiştir.» ...«...Biz dağınk fikirlere, mümkün olduğu kadar açıklık, tutarlık vermek zorundayız. Parça parça bilgileri sistemleştirmek ödevimiz... Bu görevimizi açık bir dille, gerçeği söylemekten çekinmeyerek yapmamız gerekiyor. Türkiyeyi az gelişmişlikten kurtaracak aydın kafaların yetişmesine çalışmaktayız.»

Tunaya, «Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku»nun İkinci Baskısının «Öndeyiş»inde bunları söylüyor.

Bu kitap 1966 da ilk defa basılanın yeni baskısı. O kadar büyümüş, o kadar serpilmiş, öyle gelişmiş ki zorlukla tanıyabiliyorsunuz. Bin sayfayı aşılıyor.

Profesör Tunaya bir zevk ve üslup adamıdır. Yazısında ağır cümle bile bulamazsınız. Öğrencilerinin kendisine engin sevgisinde bunun da belki payı vardır. Sonra, bir incelik timsalidir Tarık Zafer. Önüne bir kâğıt kalem koyunuz. Sizinle hem konuşur, hem de modernleştirdiği çiçek montifleri çizer. Boya kalemi varsa, bir de güzel boyar. Yaptığını çerçeveletip asası gelir insanın.

Aynı incelik fikrî çalışmasında da göze çarpar. İşte önümdeki eser bunun delili. Mevcudu hem değiştirir, hem güzelleştirir Tunaya.

Dokuz bölüme ayırmış kitabını. Her bölümün bitiminde zengin bibliyografya listesi. Sonra, indeksler. Kitabın değerini büsbütün artırıyor bunlar.

Prof. Tarık Zafer Tunaya, kitabının adından da anlaşılacağı gibi, Anayasa Hukukunu siyasî müesseselerle anlam kazanan bir bilim dalı olarak görür. Bilimsel sorunları sosyo-politik açıdan ele alır. Denemeleri boyunca (ekonomik faktör)e verilen önemi hemen sezersiniz. Kaldı ki, yazar bu kadarla da yetinmez. Plüralist bir metod kullanır. Bütün gerçekler diyaloglar yolu ile ortaya konacaktır. Zaten, ikinci bölümün başlığı «Siyasî hayat ve gerçekleri» dir. Burada da çeşitli diyaloglar yaptırıyor. Mesele, gerçekler içinde «insan»ı görebilmektir. Tunaya'ya göre ekonomik faktörün sosyo-politik hayattaki gerçek payı unutulmamalıdır. Onun içindir ki, (gerçekler içinde insan) araştırılırken araştırmanın tam olması için yaşadığımız dönemin belirgin bir fenomeni olan (az gelişmişlik)e oranla insanın ne olduğu da araştırılmalıdır.

Eserin altıncı, yedinci ve sekizinci bölümleri daha çok (descriptif) nitelikte bilgiler veren sayfalardır. Prof. Tunaya bu nankör konuları da canlı tutmasını biliyor. Onlara alışılmış maddelerine ihanet etmeksizin orijinal dış görünüşler vermeğe gayret etmiş. Bu gayreti klâsik, marksist ve bir de faşist anayasa hukuku anlayışlarının açıklanmasında görüyorsunuz. Müellif burada isteyerek totaliter sistemler ayırmasından kaçmış. Maksadı gerçek demokrasinin değerini belirtmek.

«Siyasî müesseseler ve Anayasa Hukuku» (1969) yeni incelemeler taşıyor. Hele Dokuzuncu bölümde yer alan az gelişmiş memleketlerin anayasal düzenine ilişkin araştırmalar çok yerinde olmuştur. Prof. Tunaya Hukuk «müptedî»sini elinden tutup ürkütmeden içinde yaşadığımız dünyanın Türk çocuklarınca bilinmeyen ufuklarına götürüyor. Aynı şeyi, baskı grupları için de söylemek mümkündür. Bu bahsın yer aldığı beşinci bölüme benzer bir parça klâsik Anayasa Hukuku kitaplarında yoktur. Halbuki, Anayasa Hukukunun gereği gibi kucaklanabilmesi için bilinmesinde zorunluk olan bir kısımdır.

Tunaya, bizim de derslerimizde ve uygun vesilelerde hep tekrarladığımız, aziz bellediğimiz bir düşünceyi çok nefis bir şekillendirmeye kavuşturmuş. Türkiye'de iki tane Hukuk Öğretimi kuruluşu vardır: İstanbul ve Ankara Fakülteleri. Ankara Fakültesinin kendine özge durumu unutulmamalıdır. Bu müessese devrimin koruyucu teminatı olarak kurulmuştur. İstanbul Fakültesi, Ankara'nın kuruluşu sırasında yapısı, organları, kadroları, metodları, programları, görüşleri ve davranışlarıyla, kitapları ve notları ile devrim Türkiye'sine uymaz. Osmanlı'dan sürdürüldüğü bir şeyler taşır.

Ankara'yı açan düşünce bunu düzetmeğe kalkışmakla vakit harcamayacaktır. Ve Ankara Fakültesi çağdaş uygarlık ülkelerinin durmadan evrim gören müesseseleri gibi olsun diye açılmıştır.

Eski-yeni çarpışmasında eski, tıpkı Gresham kanununda olduğu gibi, yeniyi kovar. Tanzimattan sonrasında Osmanlı Türk Devletinin tarihten silinmesine kadar süren zaman içinde bu görül-müştür. Onun için dikkatli ve tedbirli olarak gerekir: Türkiye Cumhuriyeti yeni bir devlettir. Hukuku da yenidir. Hukuk öğretimi yapacak müesseselere de yenici ve ilerici olacaktır. Atatürk, Ankara Fakültesini açarken şöyle diyor :

«Milletin hummalı inkılâp hamleleri esnasında sinmeğe mecbur kalan eski kanun hükümleri, eski hukuk erbâbı, himmet erbâbının nüfuz ve ateşi yavaşlamaya başlar başlamaz derhal canlanarak inkılâp esaslarını, onun samimi taraftarlarını ve onların aziz ideallerini mahkûm etmek için fırsat beklerler.»

Cumhuriyetin Hukuk öğretimi kurumlarından ve hukukçularından beklenen budur.

«Hukuk erbâbı»nın ödevi açıktır. İşte Prof. Tunaya bunları sistemli inşalar içinde belirtmekle bir sevâb işlemiş oluyor. Bugünkü ana bunalımımızın hangi mikroplardan yayılan hastalık olduğunu bir güzel gösteriyor.

Kitabın en ilginç sayfalarından bir demet te «Türkiye Cumhuriyetinde Anayasa Hukuku arayışları» başlığını taşıyan kısımdır. Müellif (bizim) olanı, kendi damgamızı taşıyanı yaratmak ödevimize değinmekle Atatürkçülüğün, Atatürkçü düşünce sisteminin bir icabını belirtmiş oluyor. Artık bütün mesele, o satırları okuyup durumumuzu Hukuk Fakülteleri olarak yeniden gözden geçirmektir.

Türkiye'de Anayasa Hukuku öğretimine ilişkin sayfalara gelince, müellifin kudretli araştırma itiyadını ve bu gücün eriştiği sonuçları bir kere daha öğretiyor.

Gelişi güzel dokunduğumuz yukardaki noktalar dışında eserin tümüne yaygın karakterler vardır ki, bunları belirtmek gerekir :

1. Her siyasî oluşumu yalnız kendi varlığı içinde incelemekle kalmamalı, onu bir de «Türkiye yönünden» incelemelidir.

2. Siyasal konularda ve Anayasa Hukuku sorunlarında «kesin» belirlemelerde bulunmalıdır.

3. Soyut gibi gözüken kavramlar «açıklık»a kavuşturulmadıkça bilimsel araştırma tamamlanmış sayılmaz (Örnek : Siyasî iktidar üzerine yazılmış sayfalar).

4. Gerçek, tartışma ile bulunur. Bunun için birbirine zıt veriler karşılaştırılmalıdır. Diyalog yoluna gitme buradan çıkan bir zarurettir.

5. Bilimsel araştırma sonuçları yayınlanmadıkça değer taşımaz. Herkesin bilmek hakkı vardır. Bu, bir insan hakkıdır. Türk de bu hakka sahiptir.

Bu nitelikler eserin yazılışında kaleme özelliğini veren nitelikler olmuştur. Yazar, kitabını üzüntülerine merhem olsun diye yazıyor. İstiyor ki, Türkiye, bir aydın insanlar ülkesi olsun; Türkiye geri kalmışlıktan kurtulsun. Özlenen Türkiye'nin insanını yaratmak için ona muhtaç olduklarını vermekte gecikmemeli. Kendisi bunu kendi hesabına kendi uzmanlık alanında yapıyor. Bir batı uygarlığı devletinin (Siyasî Müesseseler ve Anayasa Hukuku) kitabı nasıl olacak idi ise, onun gibi; ve üstelik Türkiye'nin özelliklerine cevap veren, bir kitap yazıyor.

Tarık Zafer Tunaya büyük bir mimardır.